

Turinys

1 | 16

Pagoniškosios
Lietuvos
iškilimas

VYKINTAS VAITKEVIČIUS
Baltų kultūros kontūrai | 19

VYKINTAS VAITKEVIČIUS
Baltų religijos centras – ugnis | 27

2 | 34

Lietuvos Didžiosios
Kunigaikštystės
tapšmas

DARIUS BARONAS
Pasaulio pabaigos nuojauta
ir Lietuvos pasirodymas | 37

ARTŪRAS DUBONIS
Valstybingumo pradai | 45

ARTŪRAS DUBONIS
Nuo Mindaugo iki Traidenio | 57

Pratarmė

Žodis skaitytojui | 12

Priedai

Santrumpų sąrašas | 669

Iliustracijų sąrašas | 670

Asmenvardžių rodyklė | 688

Vietovardžių rodyklė | 697

3 | 62

Veržlioji
Gediminaičių
epocha

RIMVYDAS PETRAUSKAS
Valstybės stiprėjimas
ir plėtra | 65

VOLODYMIR ALEKSANDROVIČ
RŪTA JANONIENĖ
Regimieji valdžios ir
tikėjimo ženklai | 73

4 | 80

„Viduramžių ruduo“ Lietu-
voje, arba Laikas, subrandinęs
šventuosius ir riterius

RIMVYDAS PETRAUSKAS
Krikščionybė ir politika | 83

RŪTA JANONIENĖ
Gotika Europos rytuose | 91

5 | 98

Renesansinės
valstybės
segmentai

DALIA KLAJUMIENĖ
Valstybė | 101

DALIA KLAJUMIENĖ
Miestas | 109

DALIA KLAJUMIENĖ
Pilis | 119

VIDAS POŠKUS
Europietiškosios kultūros ištakų
paieška | 127

VIDAS POŠKUS
Militarinis Lietuvos Didžiosios
Kunigaikštystės Renesanso kultūros
aspektas | 135

6

| 144

Tikėjimo
pasirinkimas ir
alternatyvos

DAINORA POCIŪTĖ
Reformacija: krikščioniškosios
tiesos paieška | 147

IRENA VAIŠVILAITĖ
Katalikų bažnyčios reforma ir
lotyniškoji kultūra | 155

JOLITA LIŠKEVIČIENĖ
Rytų bažnyčia ir unijos
klausimas | 163

DAINORA POCIŪTĖ
Bažnyčia ir knyga | 173

7

| 182

Baroko epochos
socialinio ir dvasinio
gyvenimo štrichai

MINDAUGAS PAKNYS
Valdovai, didikai, bajorai | 185

MINDAUGAS PAKNYS
Miestiečiai ir jų bendruomenės | 195

JOLITA LIŠKEVIČIENĖ
Krikščionybės riteriai | 203

JOLITA LIŠKEVIČIENĖ
Potridentinė retorika: *ut pictura
poesis* | 213

REGIMANTA STANKEVIČIENĖ
Karūna Valdovei Dangaus ir
Tėvynės globėjai | 223

DALIA VASILIŪNIENĖ
Menas ir liturgija: bažnytinė tekstilė
ir metalo dirbiniai | 231

8

| 240

Pasaulietinės ir sakralinės
erdvės: tarp prabangos
ir askezės

RASA BUTVILAITĖ
Didikų rezidencijos | 243

ALEKSANDRA ALEKSANDRAVIČIŪTĖ
Sakrali šventovių erdvė | 253

ALEKSANDRA ALEKSANDRAVIČIŪTĖ
Vienuolijos ir jų pastatai | 265

DALĖ PUODŽIUKIENĖ
Baroko įkvėpta medinė architektūra:
dvarų sodybos ir bažnyčios | 275

9 | 284

Apšvietos laikų kontrastai:
valstybės katastrofa ir
kultūros sklaida

RŪTA JANONIENĖ
Skonio pokyčiai ir pilietiškumo
pamokos | 287

ELIGIJUS RAILA
Švietimo reforma ir mokslas | 297

DAINORA POČIŪTĖ
Lietuvių kultūra Prūsijoje | 305

10 | 316

Daugiatautė Lietuva:
sugyvenimo
tradicijos

JŪRATĖ KIAUPIENĖ
Lietuviai – pilietybės ir tautybės
santykis | 319

DARIUS BARONAS
Stačiatikybė ir Lietuva: trauka –
atsiribojimas – marginalizacija | 327

ADOMAS BUTRIMAS
Žydai Lietuvos istorijoje | 335

ADOMAS BUTRIMAS
Totoriai ir karaimai Lietuvos
istorijoje | 343

11 | 350

Valstybės sunaikinimas
ir pastangos ją atkurti

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS
Paspriešinimas užkariautojams
ir politinė išsivadavimo kova | 353

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS
Rusų valdžia ir Katalikų
bažnyčia | 363

12 | 370

Savasties
išsaugojimo
galimybės

ELIGIJUS RAILA
Universitetas ir Vilniaus
švietimo apygarda: LDK atminties
horizontai | 373

RASA BUTVILAITĖ
Dvarų kultūros akiračiai | 381

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS
Kūryba istorijai ir laisvei | 391

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS
Romantinė meno topografija –
simbolinė dvasinio gyvenimo
erdvė | 397

VIDMANTAS JANKAUSKAS
Sostinės nostalgija: kultūrinės
iniciatyvos Vilniuje XIX a. antrojoje
pusėje | 403

13 | 410

Socialinio ir kultūrinio
gyvenimo formos carinės
Rusijos valdžioje

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS
Rusų valdžios represijos
po 1863 m. sukilimo | 413

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS
Lietuvių tautinis atgimimas
ir Katalikų bažnyčia | 421

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS
Agrarinės kultūros pokyčiai
po baudžiavos panaikinimo | 427

AUKSUOLĖ ČEPAITIENĖ
Lietuvių liaudies menas:
valstietiškosios kasdienybės
poetika ir įprasminimas | 435

14 | 442

Amžių
sandūros
virsmas

VIDMANTAS JANKAUSKAS
Bajoriškosios kultūros pabaiga
ir modernios lietuvių tautos
formavimasis | 445

ALGĖ ANDRIULYTĖ
Visuomeninių, tautinių ir meninių,
grupučių veikla | 453

NIJOLĖ LUKŠIONYTĖ
Miesto kultūra: nuo istorizmo
iki modernio | 461

LAIMA LAUČKAITĖ-SURGAILIENĖ
Mikalojus Konstantinas Čiurlionis
ir simbolizmas | 471

15 | 480

Modernios
valstybės kūrimas

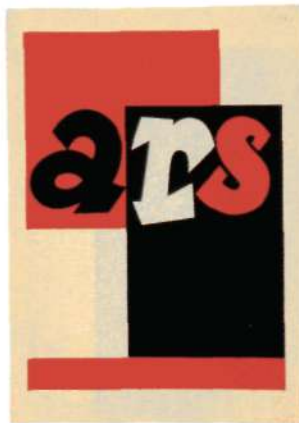
MINDAUGAS TAMOŠAITIS
Valstybės atkūrimas | 483

MINDAUGAS TAMOŠAITIS
Žemės reforma ir agrarinės
kultūros pokyčiai | 493

MINDAUGAS TAMOŠAITIS
Tautinio švietimo atgimimas | 501

16 | 508

Tradicijų ir naujovių
sankirtos

GIEDRĖ JANKEVIČIŪTĖ
Modernusis Kaunas | 511

GIEDRĖ JANKEVIČIŪTĖ
Tautinio identiteto paieškos meninėje
kultūroje | 519

MARIJA DRĖMAITĖ
Ekonomikos pakilimas ir miestų
kultūros raida | 529

17 | 536

Vilniaus kraštas

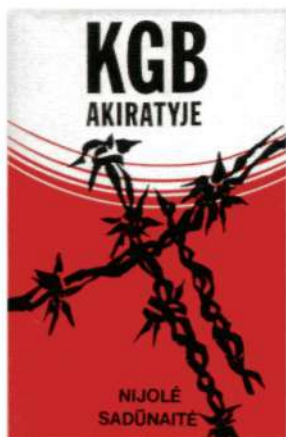

VIDMANTAS JANKAUSKAS
Vilniaus netektis ir
„Vidurinė Lietuva“ | 539

ALGĖ ANDRIULYTĖ
Prarastosios sostinės
gyvybingumas | 547

18 | 556

Demokratijos iliuzija
ir diktatūros galia

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS
Karo ir pokario tragedija | 559

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS
Okupacija ir sovietinė Lietuvos
valstybingumo fikcija | 567

ARŪNAS STREIKUS
Tikėjimo suvaržymai ir
Bažnyčios veikla | 575

19 | 582

Pro uždangą

IEVA PLEIKIENĖ
Tautinio identiteto raiška
sovietmečio mene: istorinės
dramos, mitai ir pasakos | 585

IEVA PLEIKIENĖ
Sustabdytos kasdienybės akimirkos:
tarp melancholijos ir ironijos | 593

DALIA RAMONIENĖ
Istorinės progos ir dailės
proveržiai | 603

NERINGA MARKAUSKAITĖ
Religinė dailė: anoniminė
ir autorinė kūryba | 611

RASA ANDRIUŠYTĖ-ŽUKIENĖ
Išėivijos dailė ir jos pažinimas
Lietuvoje | 619

20 | 626

Atkurta Lietuvos valstybė
naujojo tūkstantmečio
akivaizdoje

BRONISLOVAS GENZELIS
Lietuvos politinė raida:
nuo Sąjūdžio iki Europos
Sąjungos | 629

ARŪNAS STREIKUS
Bažnyčios grįžimo, grąžinimo
ir naujos kelionės laikas | 639

SKAIDRA TRILUPAITYTĖ
Praeitis kintančioje dabartyje | 649

MANTAS ADOMĖNAS
Tūkstantmečio Lietuva iš istorijos
perspektyvos | 657